

מאחורי המסכה

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי כ"ה 2, 3; כ"ו 11, 12; קור"א א' 20, 21; משלי כ"ו 13-16; כ"ז 5, 6.

פסוק לשינון: **"אל תתהדר לפני מלך; ובמקום גדלים, אל תעמד"** (משלי כ"ה 6).
מאחורי הנחש המסנוור ביופיו, הלוחש דברי כיבושים מתוקים באוזנה של חווה ומביע דאגה כנה לאושרה, מסתתר האויב הזומם את מותה (ברא' ג' 1-6). בעודו "מתחפש למלאך האור", השטן מכין את המלכודת המסוכנות ביותר למען האנושות (קור"ב י"א 14). יומרנות היא אפילו מסוכנת ומתעה יותר: כשאנו מתיימרים להיות מי שאיננו, אנו מוליכים שולל את הזולת ואפילו את עצמנו.
ישנן שלל דרכים לרמות ולהוליך שולל. אחת השכיחות שבהן היא השפה. חלק מפתגמי השבוע עוסקים במילים, דברי שקר, דברי חנופה, דברי נועם, מילים יפות שמשמשות בצלילים ערבים ומעוררות רגשות נפלאים כדי לכסות על מחשבות זדוניות וכוונות רעות. עלינו להיזהר לא רק במה שאנחנו אומרים לזולת, אלא גם באופן שבו אנו מפרשים את דבריהם אלינו. ייתכן שניתן לתמצת את המסר שנלמד השבוע כך: **"הִנֵּה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם כְּכַבָּשִׁים בֵּין זְאֲבִים. לָכֵן הִיוּ עָרוּמִים כְּנֶחָשִׁים וְתַמְיָמִים כְּיוֹנִים"** (מתי י' 16).

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 7 במארס.

מסתורין האל

החיים גדושי רזים ותעלומות. הפיזיקאי דוד דויטש כתב: "אירועי היומיום הם מורכבים במידה מדהימה כאשר מביעים אותם במונחים של פיזיקה בסיסית. אם תמלאו קומקום ותלחצו על המתג כדי להדליקו, כל מחשבי העל בעולם, המחשבים את גילו של היקום, לא יוכלו לפתור את המשוואות המנבאות את התנהגותן של מולקולות המים האלה – גם אם מישוהו יוכל לקבוע איכשהו את מצבן הראשוני ואת כל ההשפעות החיצוניות שיהיו עליהן, דבר שכשלעצמו הוא משימה קשה ובעייתית." (דוד דויטש, *The Beginning of Infinity: Explanations That Transform the World* (Kindle Locations 1972–1975). Penguin Group. Kindle Edition)

אם אנו נבוכים כל כך בנוגע לדבר משמים כל כך כמו מולקולות מים, כיצד נוכל לצפות להבין את רזי האלוהים?

קראו את משלי כ"ה 2, 3. איזו נקודה מחדד המחבר? כיצד נוכל ליישם אותה בהקשר רחב יותר?

מה שמבדיל בין כבודו של אלוהים לכבודם של מלכים בשר ודם הוא טבעו "הנסתר", דבר המרמז על כך שנבצר מאיתנו לחקור את ה' ולהבין אותו לעומק. השורש "סתר" (להסתיר, לכסות), ממנו נגזרת המילה "מסתורין", משמש לעיתים קרובות בתנ"ך לציון התכונות שהופכות את אלוהים לאלוהי האמת היחיד (ישעי' מ"ה 14, 15). ישנם דברים על אודות אלוהים שפשוט נבצרו מהבנתנו. מאידך, הכבוד שבני האדם רוחשים למלך בשר ודם נובע מנכונותו להניח לנתיניו לבחון את מעשיו. שקיפות ונשיאה באחריות אמורות להיות התכונה הראשונה המאפיינת מנהיג (דברים י"ז 14-20). מחובתו של מלך "לחקור דבר", כלומר, לתת הסבר על מעשיו והתנהגותו.

החיים גדושי שאלות וסוגיות בלתי פתורות. בתוך שנייה, אירועים הנראים מקריים, עלולים להיות הרי גורל ולהכריע בין חיים ומוות. ישנם אנשים שטרגדיה אחר טרגדיה פוקדת אותם, בשעה שאצל אחרים הכול מתנהל על מי מנוחות. הדבר אמור ללמדנו שעלינו לחיות באמונה. אילו דברים קורים עכשיו בחייכם שעליכם לקבל אותם באמונה ולבטוח באלוהים? איזו ברירה אחרת יש לכם?

הטיפש כחכם

על אף שהרעיון הגורס כי האמת היא יחסית אינו חדש (במיוחד במערב), הוא הפך רווח בשנים האחרונות. כלומר, מה שנכון לאדם אחד, או בתרבות אחת, אינו נכון לאדם אחר או בתרבות אחרת. בזמן שמבחינה מסוימת זה תמיד נכון (שהאמת היא יחסית; לדוגמה, בארצות מסוימות נוהגים בצד הימני של הכביש, ובאחרות בצד השמאלי), מבחינה אחרת, זוהי טעות מסוכנת, במיוחד במישור המוסרי. דברים מסוימים הם נכונים וטובים, בעוד שאחרים הם שגויים ורעים, יהיו אשר יהיו מקום מגורנו או העדפותינו האישיות. בסופו של דבר, עלינו להכניע תמיד את השקפותינו ודעותינו לדבר ה' ולאמיתות הטמונות בו. דבר ה' חייב להיות מקור המידע האולטימטיבי שלנו, אשר מלמדנו מה נכון לעשות ומה אין לעשות, וכיצד להבדיל בין טוב ורע.

קראו את משלי כ"ו 11, 12. (וגם: שופטים כ"א 25; קור"א א' 20, 21; ב' 6, 7; קור"ב א' 12). מה עלינו להקפיד לא לעשות?

כפי שנוכל לראות כאן, הרעיון שעל פיו "איש הישר בעיניו יעשה" אינו חדש. רעיון זה היה שגוי בזמנו והוא שגוי בימינו. כפי שלמדנו, איש מאיתנו אינו מבין את הכול; למעשה, איננו מבינים דבר לאשורו. לכולנו יש תחומים שבהם עלינו לצמוח וללמוד, לכן עלינו לקבל את העובדה שאין בידינו את כל התשובות.

במקרה של הכסילים (כפי שעולה ממשל זה), הסיבה לדאגה נעוצה בכך שאיוולתם עלולה להשפיע על הזולת. עכשיו הם משוכנעים יותר מתמיד בחוכמתם; לכן הם יחזרו על דברי האיוולת שלהם באוזני הזולת. הם עשויים להיות אפילו משכנעים כל כך, שאנשים יחשבו שהם חכמים, ולפיכך יכבדו אותם, יתייעצו איתם ויקבלו את עצתם, דבר שעלול לעורר בעיות קשות (משלי כ"ו 8). הכסילות תתפשט, אך כאשר היא מתויגת כ"חוכמה" היא עלולה להיות הרבה יותר הרסנית. זאת ועוד, הכסילים טיפשים כל כך, שהם אינם מודעים לטיפשותם.

באיזו שכיחות אתם מתפתים להתפשר על עיקרי אמונה, ערכי יסוד או אמיתות חשובות? ואולם, מה קורה כשמספר ערכי יסוד סותרים זה את זה? כיצד נדע מי מהם מכריע?

העצל

"טָמֵן עֵצֶל יָדוֹ בַּצִּלְחָת; נִלְאָה לְהִשְׁבִּיחַ אֶל פִּי" (משלי כ"ו 15).

בדיוק כפי שתלמידים מקדישים זמן רב יותר ואנרגיה רבה יותר כדי להתכונן לרמות במבחן מאשר ללמוד לקראת המבחן, זה אירוני שהעצלנים מתאמצים כדי להמציא תירוצים לעצלותם!

קראו את משלי כ"ו 13-16. מפני מה אנו מוזהרים כאן?

ייתכן שהעצל צודק כשהוא אומר: **"שָׁחַל בְּדָרְךְ; אָרִי בֵּין הַרְחֹבוֹת"** (משלי כ"ו 13). לכן, מן הסתם נבון יותר להישאר בבית ולא להתעמת עם הסכנה. אך כאשר אנו עושים זאת, אנו מחמיצים את שלל ההזדמנויות שהחיים מזמנים לנו. לעולם לא נתענג על יופייה של השושנה, אלמלא ניקח את הסיכון שנידקר מקוציה. לעולם לא נוכל להתקדם, אם אנו חוששים ממכשולים. אנשים שאינם מעיזים להתחייב, לא יטעמו לעולם את מלוא החיים.

בחנו אחדים מן הדימויים בפסוקים אלה. בדיוק כפי שהדלת סבה על צירה, אך נשארת מחוברת אליו ולא הולכת לשום מקום, העצל ממשיך לשכב במיטתו; הוא אומנם סב מצד לצד במיטה כדי להחליף תנוחה, אך הוא אינו יוצא ממיטתו ואינו הולך לשום מקום. דימוי אחר המופיע בפסוק 15, הוא אפילו מחריד יותר. העצל מסוגל לטמון את ידו בצלחת, אך הוא עצל מכדי להחזיר את ידו מן הצלחת ולקרבה אל פיו כדי לאכול. אך גרועה יותר היא עצלותו השכלית של העצל: מוחו אטום, והוא בטוח כל כך בחוכמתו ובעמדותיו שאינו רואה כל צורך ללמוד ולהשכיל. לפיכך, הוא תמיד צודק בעיני עצמו ומאמין שהוא חכם יותר משבעה חכמים בעלי תבונה ודעת (משלי כ"ו 16); לעולם אינו פתוח לקבל את עצת הזולת או את השקפותיהם של אחרים, אפילו חכמים ממנו. מי שסבורים שיש בידם את כל התשובות, בדרך כלל משלים את עצמם.

"ביום הדין, בני האדם לא יורשעו משום שהאמינו בשקר בתום לבב, אלא משום שלא האמינו באמת, ומשום לא ניצלו את ההזדמנות ללמוד מהי האמת." (אלן ג'י. וייט, אבות האומה ונביאי ישראל, כרך א', עמ' 27). כיצד אנו מבינים את תפקידנו במתן "הזדמנות" לזולת ללמוד מהי האמת? היכן מתחילה האחריות שלנו? היכן היא מסתיימת?

החבר כאויב

אם אנו מאוכזבים יותר מחברינו מאשר מאויבנו, זה מפני שאנו מצפים לקבל יחס טוב מחברינו ויחס רע מאויבינו. אבל זה לא תמיד פועל כך. מסיבה זו, ספר משלי מזהירנו כי לפעמים חבר עשוי להתנהג כאויב, ואויב כחבר.

קראו את משלי כ"ז 5, 6. מתי עשויה תוכחה להעיד על אהבה?

אהבה אינה מתבטאת אך ורק בנשיקות ובדברי נועם. אהבת-אמת תאלצנו לפעמים להוכיח את רענו או את ילדינו. במקרה כזה, היא עלולה להיתפס כביקורתית, שיפוטית ובלתי נעימה. אנו עלולים לאבד חברים אם נפצה פה ונוכיח אותם. ואולם, אם לא נוכיח את חברינו על מעשיהם, במיוחד אם הם יגרמו להם נזק, איזה מן חברים אנחנו? תוכחה גלויה היא אף הוכחה לכך שאהבתנו אינה מבוססת על אשליות והעמדת פנים, אלא מעוגנת באמת ובאמון.

קראו את משלי כ"ז 17. מה עשויה להיות התוצאה של עימות בין חברים?

הדימוי של ברזל המלטש ברזל רומז על תועלת הדידית. חברות אשר נבחנת דרך עימות אמיתי תשפר לא רק את איכות החברות, אלא אף תמריץ ותחזק את שכלם ואישיותם של שני הצדדים. כלי הנשק של כל אחד ואחד מהם (שכלם וחוכמתם) יושחו, יחודדו ויהפכו יעילים יותר. לבסוף, הם ייצאו מצוידים יותר לקראת מאבקי העתיד. אנשים הדבקים ברעיונותיהם בלבד ולעולם אינם מתעמתים עם האתגר הטמון בהשקפות אחרות, לא יצמחו בידע ובחוכמה ולא יחשלו את אופיים.

האם אי פעם הוכיחו אתכם על דבר מה שיכול היה להזיק לכם באמת? מה היה קורה אלמלא הוזהרתם? כיצד תוכלו להוכיח את הזולת באהבה ומתוך רצון אמיתי להצילם ולא בביקורתיות?

האויב כחבר

קראו את משלי כ"ו 17-23. סכמו בשורות להלן את הנאמר כאן.

ספר משלי שב לעסוק בכוחן של מילים, והפעם תוך התמקדות בנזק הנגרם מריב, הלשנה, השמצה והוצאת לשון הרע. אדם שמשמיץ את אויבך בפניך כדי לגרום לך לחשוב שהוא בצד שלך, משול ל"פחם." כשם שהפחם מלבה את האש שבגחלים, אדם זה מזין את אש המריבה, מלבה אותה וממיט עליך צרות גדולות יותר (פס' 21). בדומה, "שפתיים דולקים," הנשמעות רהוטות ונעימות כל כך, עלולות להסתיר "לב רע" (פס' 23). מדובר באדם שפיו ולבו אינם שווים: בשפתיו הוא מביע דברי נועם, דברי חלקקות, אך בלבו הוא חורש רע. פוליטיקאי החפץ להיבחר בבחירות הקרובות, איש מכירות המנסה למכור את סחורתו, נער שעשועים המנסה לפתות אישה – כל אלה יודעים את כוחו של כושר הדיבור.

הלקח בלימוד זה הוא שעלינו להיזהר לא להאמין לדברי חלקקות ולמילים יפות ששמענו. מילים כאלה עלולות להיות מסוכנות דווקא משום שהן נעימות וערבות לאוזנו. ישנם אנשים שהם נואמים בחסד; הם יכולים להיות משכנעים מאוד, כנים מאוד, מלאי אהדה ורצון טוב, אך בתוך תוכם מתחולל משהו שונה לגמרי. על אף שכולנו היינו קורבנות של אנשים כאלה, מי מאיתנו אינו אשם בדיוק בזה: אנחנו אומרים דבר אחד, אך חושבים או מרגישים בלבנו דבר אחר לגמרי?

"כל דבר שהמשיחיים עושים חייב להיות שקוף כקרן אור. אמת נובעת מאלוהים; רמיה, בכל אחת משלל צורותיה, נובעת מן השטן... לא קל לדבר את האמת המדויקת. לא נוכל להביע את האמת, אלמלא נדע את האמת. לעיתים קרובות, דעות מגובשות, דעות קדומות, ידע לקוי וטעויות בהבחנה מונעים מאיתנו להבין לאשורם את הדברים שאנו אמורים להבין! לא נוכל לדבר את האמת, אלמלא יונחה מוחנו בקביעות בידי המשיח – התגלמות האמת." (אלן ג'י. ווייט, Reflecting Christ, עמ' 71).

איזו מידה של כנות ושקיפות מאפיינת את מוצא פיהם? מהי מידת הפער, אם בכלל, בין מילותיהם למחשבותיהם? (ראו מתי י' 26, 27)

לימוד נוסף: "רוח קודשו של ה' אינה פוטרת אותנו מן הצורך להשתמש בכל היכולות, הכישורים וכוחות הנפש שניחנו בהם, אלא מלמדת אותנו להשתמש בכל אחד ואחת מהם לתהילת האל. כאשר כוחות הנפש שלנו נתונים תחת הכוונה מיוחדת מחסד ה', נוכל להשתמש בהם לשם השגת התכלית הטובה ביותר עלי אדמות.

"בורות אינה מעצימה את הענווה או את הרוחניות של אדם הטוען להיותו תלמיד המשיח. משיחי בעל תבונה יכול להעריך טוב יותר את האמיתות הטמונות בדבר ה'. אנשים המשרתים את המשיח בשום שכל יוכלו לרומם ולפאר את המשיח בדרך הטובה ביותר. התכלית הנשגבה של החינוך היא לאפשר לנו להשתמש בכוח שאלוהים נתן לנו באופן כזה שנייצג את אמונת כתבי הקודש ונקדם את תהילת האל.

"אנו אסירי תודה לאל שהעניק לנו חיים, על הכישרונות והמתנות שהפקיד בידינו; החובה שאנו חבים לבוראנו היא לטפחם ולשפרם." (אלן ג'יי. ווייט, Counsels to Parents, Teachers, and Students, עמודים 361, 362).

שאלות לדיון:

1. דונו לעומק ברזים ובתעלומות שאנו מוצאים בחיי היומיום, בטבע, בקשרינו עם בני האדם ובסוגיות העוסקות באמונה, בטבעו של ה' ובגאולה. אחת האירוניות הגדולות של החיים היא שככל שאנו לומדים, כך אנו נוכחים לדעת כמה מעט אנו יודעים. מדוע עובדה זו נכונה אפילו יותר כשמדובר באמיתות רוחניות?
2. מהן אחדות מן ה"אמיתות" שלמעשה הן יחסיות, תרבותיות ומשתנות? כיצד אנו מבדילים בינן לבין אמיתות נצחיות ואוניברסליות שאינן ניתנות לשינוי? מדוע חשוב כל כך לדעת את ההבדל ביניהן? מדוע הבלבול הקיים בין אמיתות אקראיות וזמניות לבין אמיתות נצחיות הוא אחת הסכנות הגדולות האורבות לנו?
3. אומרים שאנשים חכמים שומרים את חבריהם קרובים אליהם, ואת אויביהם בקרבה יתרה אליהם. מה פירוש הדבר? כמשיחיים, כיצד עלינו להתייחס לעמדה זו? כיצד עשוי הכתוב בפסוק 16 בפרק י' בבשורת מתי לסייע לנו?